061.1 EU
C 21

THE WORLD BANK
IBRD • IDA | WORLD BANK GROUP

MINISTERUL EDUCAȚIEI
ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA

PROIECTUL
ÎNVĂȚĂMÂNTUL
SUPERIOR DIN
MOLDOVA

UNIVERSITATEA
PEDAGOGICĂ DE STAT
ION CREANGĂ
DIN CHIȘINĂU

Adrian-Gabriel CORPĂDEAN Lucia SAVA

Civilizație și integrare europeană

SUPORT DE CURS

CHIȘINĂU, 2024

061.1EU
C 81

Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" din Chișinău
Facultatea de Filologie și Istorie
Catedra de Istorie și Științe Sociale

Adrian-Gabriel CORPĂDEAN Lucia SAVA

Civilizație și integrare europeană

SUPORT DE CURS

BȘ UPS «I.CREANGĂ»
Nr. de inv. 593941

CHIȘINĂU, 2024

DL

Autori:

Adrian-Gabriel CORPĂDEAN, conferențiar universitar, doctor, Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, România

Lucia SAVA, conferențiar universitar, doctor, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" din Chișinău, Republica Moldova

Recenzenți:

Antoanela-Paula MUREȘAN, conferențiar universitar, doctor, Facultatea de Studii Europene, Universitatea „Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca, România

Elena GRAD-RUSU, conferențiar universitar, doctor, Facultatea de Studii Europene, Universitatea „Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca, România

Aprobat la ședința Catedrei de Istorie și Științe Sociale, proces-verbal nr. 10 din 28.06.2024, și la ședința Senatului UPSC, proces-verbal nr. 2 din 25.09.2024.

Suportul de curs este elaborat în cadrul subproiectului Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă" din Chișinău *„Asigurarea calității și relevanței formării profesionale a viitorilor pedagogi prin programe de studii inovative și conexe la piața muncii (ACRVP)"*, Proiectul Învățământul Superior din Moldova, Programul de Îmbunătățire a Învățământului Superior, implementat de Ministerul Educației și Cercetării al Republicii Moldova și finanțat de Banca Mondială.

Editat: BONS OFFICES S.R.L., str. Feredeului, 4/6, Chișinău, Moldova

---

DESCRIEREA CIP A CAMEREI NAȚIONALE A CĂRȚII DIN REPUBLICA MOLDOVA

Corpădean, Adrian-Gabriel.

Civilizaţie şi integrare europeană : suport de curs / Adrian-Gabriel Corpădean, Lucia Sava ; Ministerul Educaţiei şi Cercetării al Republicii Moldova, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă" din Chişinău, Facultatea de Filologie şi Istorie, Catedra de Istorie şi Ştiinţe Sociale. – Chişinău : [S. n.], 2024 (Bons Offices). – 168 p. : il.

Referinţe bibliogr.: p. 164 şi la sfârşitul unităţilor. – Finanţat de Banca Mondială. – 115 ex.

ISBN 978-5-36241-337-8.

[930.85+327]:061.1EU(075.8)

C 72

Cuprins

INTRODUCERE **7**

MODULUL 1. Construcția civilizației europene **13**

UNITATEA DE CONȚINUT 1. **Europa și europenii. Caracteristici geografice, istorice și culturale ale spațiului european** **14**

UNITATEA DE CONȚINUT 2. **Originile conceptului *Europa*. Construcția identității europene** **18**

2.1. Originile conceptului ***EUROPA*** ***18***

2.2. Construcția identității europene 20

UNITATEA DE CONȚINUT 3. **Fundamentele civilizației europene. Grecia antică** **25**

3.1. Moștenirea greco-romană în evoluția ideii europene 25

UNITATEA DE CONȚINUT 4. **Fundamentele civilizației europene. Civilizația romană. *Urbs romana*** ***31***

4.1. Moștenirea romană: drept, inginerie, organizare politică 31

4.2. Urbs romana – urbs aeterna. Orașul amenajat 33

4.3. Sinteza greco-romană și renașterea europeană 35

UNITATEA DE CONȚINUT 5. **Europa medievală și evoluția ideii de unificare europeană** **38**

5.1. Civilizația Europei medievale: Occident și Bizanț, interferențe 38

5.2. De la Carol cel Mare la Napoleon Bonaparte: cucerirea ca instrument de unificare a continentului 44

5.3. Proiecte și inițiative de unificare europeană 48

5.4. Importanța marilor descoperiri geografice pentru continentul european 50

UNITATEA DE CONȚINUT 6. **Civilizația renașterii europene** **53**
6.1. Umanismul și Renașterea: revoluția gândirii europene 53
6.2. Reforma, contrareforma și războaiele religioase în Europa 58
6.3. Unitatea europeană prin proiecte de pace și diplomație 59

UNITATEA DE CONȚINUT 7. **Civilizația Europei în secolul luminilor** **61**
7.1. Iluminismul – mișcare de idei în Europa 61
7.2. Europa și despoții luminați: unirea puterii cu rațiunea 65
7.3. Revoluția franceză 69

UNITATEA DE CONȚINUT 8. **Civilizația Europei în secolul națiunilor și al naționalismelor** **75**
8.1. Ideologiile secolului al XIX-lea 75

UNITATEA DE CONȚINUT 9. **Europenizare *versus* globalizare în secolul XX. Spre o construcție identitară europeană** **80**
9.1. Globalizare – identitate națională 80

MODULUL 2. (Pre) istoria integrării europene **84**

UNITATEA DE CONȚINUT 10. **Proiecte de integrare în Europa interbelică** **85**
10.1. Mișcarea paneuropeană 85
10.2. Memorandumul lui Aristide Briand 86
10.3. Societatea Națiunilor 88
10.4. Marea Criză din 1929 90

UNITATEA DE CONȚINUT 11. **Proiecte de integrare în Europa postbelică** **93**
11.1. Construcția organizațiilor internaționale postbelice. Primele instituții europene 93
11.2. Consiliul Europei 94
11.3. Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO) 95
11.4. Planul Marshall 96

UNITATEA DE CONȚINUT 12. **Părinții fondatori ai Comunităților Europene** **98**

UNITATEA DE CONȚINUT 13. **Organizații economice europene** **102**

UNITATEA DE CONȚINUT 14. **Construcția Europei Unitare în anii '60. Instituții europene** **107**
14.1. Anii 1960: context 107
14.2. Anii 1960: comunitățile europene 109
14.3. Summitul de la Haga din decembrie 1969 111

UNITATEA DE CONȚINUT 15. **Construcția Europei Unitare în anii '70. Politici și documente de cooperare** **113**
15.1. Anii 1970: Context 113
15.2. Anii 1970: Comunitățile Europene 120

UNITATEA DE CONȚINUT 16. **Construcția Europei Unitare în anii '80. Politici și documente de cooperare** **123**
16.1. Anii 1980: Context 123
16.2. Anii 1980: Comunitățile Europene 128
16.3. Negocierile între CEE și CAER 129
16.4. Programe de cercetare europeană 130

MODULUL 3. Uniunea Europeană: de la extindere la actualitate **132**

UNITATEA DE CONȚINUT 17. **Crearea Uniunii Europene** **133**
17.1. Tratatul de la Maastricht și crearea Uniunii Europene 133
17.2. Tratatul Schengen 136
17.3. Valul de aderare la Uniunea Europeană din 1995 138
17.4. Tratatul de la Amsterdam 139
17.5. Tratatul de la Nisa 139

UNITATEA DE CONȚINUT 18. **Extinderea Uniunii Europene** **141**
18.1. Integrarea statelor din Europa Centrală și de Est (2004, 2007, 2013) 141
18.2. Crizele Uniunii Europene din 1999-2000 142
18.3. Tratatul Constituțional 144
18.4. De la Tratatul Constituțional la Tratatul de la Lisabona 145
18.5. Agendele multianuale 149
18.6. Brexit 152

UNITATEA DE CONȚINUT 19. **Statele candidate la Uniunea Europeană** **154**
19.1. Statele europene aflate în cursa de aderare 154

UNITATEA DE CONȚINUT 20. **Uniunea Europeană la etapa actuală** **160**
20.1. Parteneriatul estic 160
20.2. Abordarea globală a UE 160

Concluzii **163**

Anexe **164**
1. Documente pentru studiu suplimentar: 164
2. Hărți și imagini: 165